

Naam activiteit**Wat is afval?****Doel**

- De leerlingen kunnen afval omschrijven als zaken die je niet meer kan gebruiken en die je weggooit.
- Ze kunnen opsommen wat mensen zoal weggooien.
- Ze kunnen de geschikte plaatsen aanduiden om het afval te verzamelen.
- Ze kunnen zwerfvuil omschrijven als vuilnis dat zomaar langs de weg of in het bos rondslingert.
- Ze beseffen dat sluikestorten zeer gevaarlijk is voor de natuur en dat sommige producten er jaren over doen om af te breken.
- Ze kunnen beschrijven hoe ze zouden reageren als ze een sluikestort zouden ontdekken.
- Ze kunnen sorteren omschrijven als het afval soort bij soort leggen.
- Ze kunnen afbeeldingen van soorten afval sorteren.
- Ze kunnen verwoorden dat er op een containerpark verschillende bakken staan waarin het afval apart wordt verzameld.

Duur

50 tot 75 min.

Werkvorm

Groepswerk en klassikaal

Materiaal

4 grote bladen, stiften, foto's met afval, magneten, posters OVAM afbraaktijden, knipbladen, tijdschriften, reclamefolders, 6 grote flappen, foto's van het recyclagepark, de afvalkalender + werkboekje

1

FASE 1

Wat is afval?

Waar komt het vandaan en gaat het naartoe?

Duur: 25 min.

Materiaal: 4 grote bladen, stiften, foto's met afval, magneten, posters OVAM afbraaktijden.

Doelstellingen:

- Afval omschrijven als zaken die je niet meer kan gebruiken en dus weggooit.
- Opsommen wat mensen zoal weggooien.
- De geschikte plaatsen om het afval te verzamelen aanduiden.
- Zwerfvuil omschrijven als vuilnis dat zomaar langs de weg of in het bos rondslingert.
- Beseffen dat sluikestorten zeer gevaarlijk is voor de natuur en dat sommige producten er jaren over doen om af te breken.
- Beschrijven hoe je zou reageren als je een sluikestort zou ontdekken.

1. Associaties rond afval

De leerkracht verdeelt de leerlingen in vier groepen. Elke groep krijgt een groot blad met in het midden een vraag. Doel is zoveel mogelijk woorden op te schrijven waar de leerlingen aan denken.

Vragen:

- Wat is afval?
- Wat gooien mensen allemaal weg?
- Waar kan je afval kwijt?
- Welk afval zie je allemaal op straat?

Na deze opdracht bespreek je de vragen in grote groep.

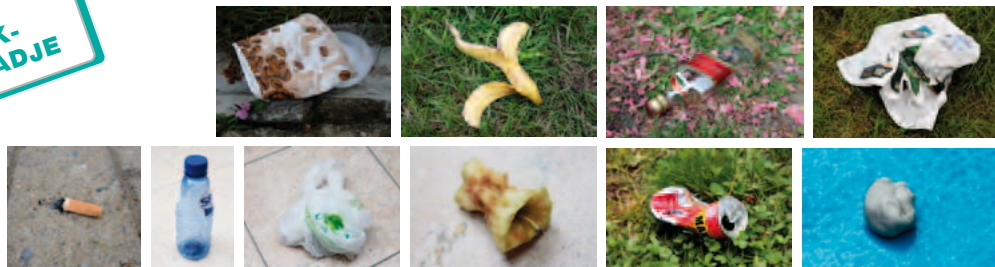
ZIE
WERK-
BLAADJE

2. Memory/geheugenspel met afbraaktijden

Je beschikt over 20 foto's (10 foto's met afval en 10 identieke foto's met vermelding van de afbraaktijd van het afval). Je plakt ze omgekeerd op het bord. Om beurten mogen de leerlingen 2 foto's omdraaien. Als de foto's bij elkaar passen, mogen ze blijven hangen. Als ze niet bij elkaar passen, worden ze opnieuw omgedraaid en is de volgende speler aan de beurt.

Na deze opdracht bespreek je met de kinderen de foto's en de afbraaktijden. Voor de kinderen moet het duidelijk zijn dat het lang duurt voor het verdwijnt. We moeten ons afval dus op de juiste manier weggooien.

Tijdens de opdracht kan je de posters van OVAM over afbraaktijden gebruiken. Het afval heeft dus zeker twee, tien, twintig of meer jaren nodig om te verdwijnen. Het duurt bijvoorbeeld bijna 10 jaar vooraleer de natuur een plastic fles volledig heeft afgebroken, voordat het plastic volledig is vergaan en er dus niks meer van overblijft. De boodschap is dus 'laat geen afval in de natuur rondslingeren'.

2 WEKEN

1 TOT 3 JAAR

1 MILJOEN JAAR

ENKELE DAGEN
TOT
6 MAANDEN

2 JAAR

5 TOT 10 JAAR

10 TOT
20 JAAR

6 MAANDEN

50 JAAR

25 JAAR

10 JAAR EFFECTIEF

Het is niet omdat we afval weggooien dat we er ook vanaf zijn. Toch niet als we dat zomaar op straat of in de natuur doen. Een blikje? Het staalgedeelte ervan vergaat na 1,5 jaar. Maar vóór het aluminium weg is, zijn we allemaal 50 jaar ouder. Kauwgom? 20 tot 25 jaar. Een plastic fles? Tussen 5 en 10 jaar. Zelfs zoiets kleins als een sigarettenpeuk is doorgaans pas na 2 jaar helemaal weg. Er is maar één manier om zwerfvuil vlugger te doen verdwijnen. Ervoor zorgen dat er geen meer is. Waarvoor dank.

Vuil zwerft langer dan je denkt.

Het is niet omdat we afval weggooien dat we er ook vanaf zijn. Toch niet als we dat zomaar op straat of in de natuur doen. Een blikje? Het staalgedeelte ervan vergaat na 1,5 jaar. Maar vóór het aluminium weg is, zijn we allemaal 50 jaar ouder. Kauwgom? 20 tot 25 jaar. Een plastic fles? Tussen 5 en 10 jaar. Zelfs zoiets kleins als een sigarettenpeuk is doorgaans pas na 2 jaar helemaal weg. Er is maar één manier om zwerfvuil vlugger te doen verdwijnen. Ervoor zorgen dat er geen meer is. Waarvoor dank.

Vuil zwerft langer dan je denkt.

Het is niet omdat we afval weggooien dat we er ook vanaf zijn. Toch niet als we dat zomaar op straat of in de natuur doen. Een blikje? Het staalgedeelte ervan vergaat na 1,5 jaar. Maar vóór het aluminium weg is, zijn we allemaal 50 jaar ouder. Kauwgom? 20 tot 25 jaar. Een plastic fles? Tussen 5 en 10 jaar. Zelfs zoets kleins als een sigarettenpeuk is doorgaans pas na 2 jaar helemaal weg. Er is maar één manier om zwerfvuil vlugger te doen verdwijnen. Ervoor zorgen dat er geen meer is. Waarvoor dank.

Vuil zwerft langer dan je denkt.

2

FASE 2

Soorten afval

Duur: 50 min.

Materiaal: tijdschriften, reclamefolders, 6 grote flappen, knipblad met foto's van het containerpark, de afvalkalender.

Doelstellingen

- Sorteren omschrijven als het afval soort bij soort leggen.
- Afbeeldingen van soorten afval sorteren.
- Verwoorden dat op een containerpark verschillende bakken staan waarin het afval apart wordt verzameld.

Inhoud

Je vraagt aan de leerlingen wat zij onder sorteren verstaan. De leerlingen krijgen daarna de opdracht om verschillende posters te maken waarmee ze duidelijk maken welk afval bij elkaar hoort.

Je neemt de afvalkalender erbij en zoekt met de kinderen naar de verschillende soorten afval. Die schrijf je op het bord en bespreek je kort:

- Plastic- Metaal- en Drankverpakkingen (PMD)
- Glas
- Papier en Karton
- Groenten-, Fruit- en Tuinafval (GFT)
- Klein Gevaarlijk Afval (KGA)
- Restafval
- ...

De leerlingen krijgen scharen, lijm, tijdschriften, reclamefolders en grote flappen. Ook een knipblad met afbeeldingen die de leerlingen waarschijnlijk niet meteen in hun tijdschriften zullen terugvinden, bv. batterij, foto's containerpark.

De leerlingen werken eerst individueel. Ze zoeken zoveel mogelijk soorten afval en knippen ze uit. Ze sorteren de afbeeldingen van afval op hun bank. Daarna werk je in groepjes. Elk groepje krijgt een flap waarop de leerlingen een bepaald soort afval kleven: een flap voor glas, een flap voor karton en papier enz.

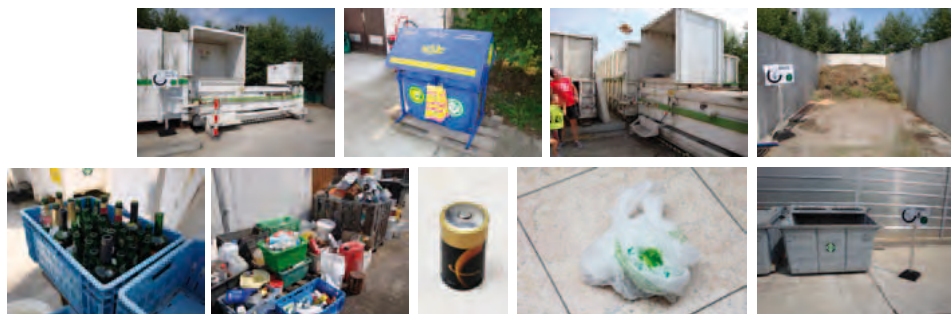
In het midden van de flap komt een bijbehorende foto of enkele foto's van het recyclagepark waarop het afval te zien is waarrond zij werken. Als de leerlingen klaar zijn worden de flappen opgehangen en besproken. Je kan bij elke flap nog bijkomende vragen stellen. Bijvoorbeeld

over glas:

- de verschillende soorten (bruin, wit, groen en vlak glas);
- wat mag er niet in de glascontainer (of de glasbak bij de huisophaling)?

over PMD:

- er mogen alleen plastic flessen en flacons in de PMD-zak, geen ander plastic zoals botervlootjes ...

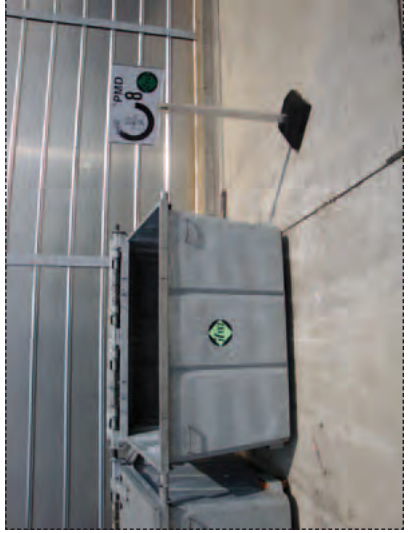

3

FASE 3

Werkboekje invullen

ZIE
WERK-
BLAADJE

Naam activiteit**Voorkomen van afval****Doel**

- De leerlingen kunnen vraagjes over afval zo eerlijk mogelijk beantwoorden.
- Ze kunnen verwoorden hoe het met ons afvalvoorkomend gedrag is gesteld.
- Ze kunnen aanduiden wie in een gegeven situatie afval voorkomt.
- Ze kunnen verwoorden wat we beter kunnen doen om afval te vermijden.

Duur

30 minuten

Werkvorm

Individueel werk en nabespreking

Materiaal

Werkboekje, kleurpotloden

Voorkom jij afval of ben je een wegwerper?**Inhoud**

Je vertelt over de afvalberg die maar blijft groeien. De leerlingen komen tot het besef dat we afval moeten vermijden.

Via een kleuroefening in ons werkboekje bekijken we eerst of er nog veel werk aan de winkel is.

De leerlingen nemen een groen en rood kleurpotlood en maken de oefening individueel. Elke leerling telt hoeveel vuilnisbakken hij/zij rood heeft gekleurd.

In een kort kringgesprek bespreken we de resultaten.

Wie voorkomt afval in de gegeven situaties?**Inhoud**

We kijken in ons werkboekje. Daarin vinden we een aantal situaties. De leerlingen duiden telkens aan wie er afval voorkomt.

Bij de bespreking verwoorden de leerlingen:

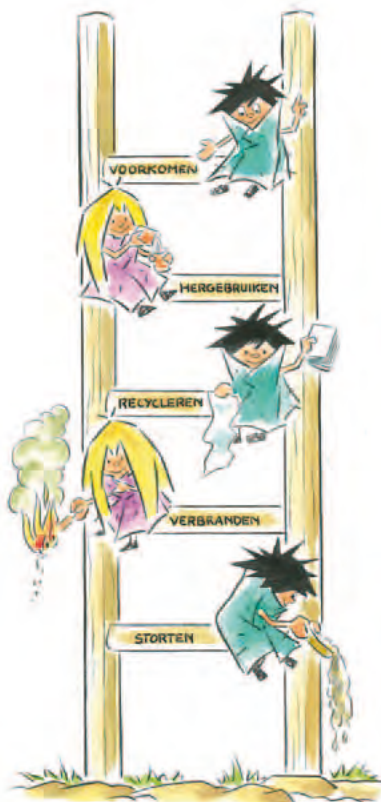
- waar moet ik nog aan werken?
- waar moet ik op letten om in de toekomst afval te voorkomen?

De bundel voor de 2de graad is opgehangen aan **een werkboekje voor de leerlingen**. Dat boekje met opdrachten is opgebouwd naar de ladder van Lansink. We besteden vooral aandacht aan de eerste drie treden: voorkomen, hergebruiken en recyclen. Storten en verbranden worden kort behandeld.

Activiteiten

- 1 Wat is afval? Waar komt het vandaan en waar gaat het naartoe? Soorten afval. Zwerfvuil en sluikstorten kunnen omschrijven.
- 2 Afval voorkomen.
- 3 Hergebruiken en de kringwinkel.
- 4 Afval sorteren en soorten afval herkennen, werken met een ophaalkalender en opdrachten over papier en karton, glas, GFT...
- 5 De grote afvalproef: afval begraven en kijken naar de afbraaktijd van een plastic fles, blaadje sla, glazen fles, klokhuis, blikje en krantenpapier.
- 6 Wat is composteren? Bezoek van een compostmeester.
- 7 Bezoek aan een recyclagepark.
- 8 Afval verbranden en storten: begrijpend lezen.
- 9 Actie rond drankverpakkingen.
- 10 Vorming LABO: Leren afval beheren op school.
- 11 Groepswork over de geschiedenis van het afval en oververpakking.
- 12 Rekenen met afval (wegen, afvalarm winkelen, afbraaktijden).
- 13 Actie vuilnisbakken.
- 14 Onderzoek in de refter door de afvalbrigade.
- 15 Afval via het internet.

	MAANDAG	DINSDAG	WOENSDAG	DONDERDAG	VRIJDAG
Voormiddag	Afval en zwerfvuil Wat is afval? + werkboekje	Voorkomen, hergebruiken en recycleren Sorteren en recycleren + werkboekje	Afval verbranden en storten + werkboekje Wat is composteren? Bezoek compostmeester	Geschiedenis van het afval en verpakking Rekenen met afval De grote Afvalproef	Bezoek aan een recyclagepark
Namiddag	Onderzoek rond de refter door de afvalbrigade	Vorming LABO		Actie drankverpakkingen Afval via het internet	Actie vuilnisbakken

---

Naam activiteit**Afval hergebruiken****Doel**

- De leerlingen kunnen uitleggen wat hergebruiken betekent.
- De leerlingen kennen enkele voorbeelden van hergebruiken.
- Ze kunnen vertellen wat ze al over een kringwinkel of tweedehandswinkel weten.
- Ze kunnen verwoorden dat ze kledij of schoenen die ze niet meer gebruiken en niet aan kennissen kunnen doorgeven niet hoeven weg te gooien maar ze naar de kringwinkel kunnen brengen.
- Ze kunnen 10 spullen opnoemen die ze naar een kringwinkel of een tweedehandswinkel kunnen brengen.

Duur

30 minuten

Werkvorm

Individueel en klassikaal + nabespreking

Materiaal

Werkboekje

1

FASE 1**Hoe kan je hergebruiken?****Doelstellingen**

- De leerlingen leggen uit wat hergebruiken betekent.
- Ze kennen enkele voorbeelden van hergebruiken.

De leerlingen duiden bij een aantal situaties in het werkboekje aan of het een goede of slechte manier is om afval opnieuw te gebruiken. Bespreking van de verschillende situaties waarbij je wijst op de keuze die we hebben bij het hergebruiken van afval. Glazen flessen gebruik je bijvoorbeeld niet als kegels bij een kegelspel omdat dat gevaarlijk is. Hiervoor gebruik je beter plastic flessen die je met zand opvult.

2

FASE 2

De kringwinkel

Doelstellingen

- De leerlingen vertellen wat ze al over een kringwinkel of een tweedehandswinkel weten.
- Ze verwoorden dat je kledij, schoenen... of dingen die je niet meer gebruikt of niet aan bekenden kan doorgeven niet hoeft weg te gooien, maar dat je ze naar een kringwinkel kan brengen.
- Ze noemen tien spullen op die je naar een kringwinkel of een tweedehandswinkel kan brengen.

Inhoud

Je schrijft het woord 'kringwinkel' op het bord. De leerlingen vertellen wat ze al over een kringwinkel of een tweedehandswinkel weten en schrijven een aantal woorden op.

Een belangrijk deel van wat we weggooien kunnen anderen nog gebruiken. Als we nieuwe spullen willen, kijken anderen misschien uit naar onze afdankertjes ... Zo leiden voorwerpen een tweede of zelfs een derde leven. We hergebruiken deze voorwerpen en zo komen ze in de in de kringloop van hergebruik terecht. Naar een kringwinkel kan je dingen brengen, maar je kan er ook dingen kopen.

Laat de leerlingen vertellen wat ze al in een kringwinkel hebben gekocht. Een kringwinkel is er niet alleen voor arme mensen, iedereen vindt er soms leuke spullen. Het hangt ervan af wat je leuk vindt en soms is het een kwestie van smaak. Wat de ene uit de mode vindt, vindt de andere misschien juist leuk.

Of laat de kinderen nadenken over de spullen die ze thuis hebben en die al heel lang meegaan, die van generatie op generatie worden doorgegeven: een antieke of oude kast, speelgoed van de ouders, een kookpot ...

Laat ze enkele dingen opsommen waarvoor zij graag naar een kringwinkel willen gaan, of laat ze die in hun boekje omcirkelen. Het ene kind wil er bijvoorbeeld wel een fiets halen, maar geen trui. Anderen denken daar weer anders over...

De kinderen sommen een tiental spullen op die ze naar een kringwinkel of een tweedehandswinkel kunnen brengen: meubels, boeken, cd's, strips, speelgoed, babyspullen, tuinbenodigdheden, een koelkast, een kookfornuis, kachels, kleding ...

Je schrijft deze woorden op het bord. De leerlingen schrijven die woorden in hun werkboekje.

Naam activiteit**Sorteren en Recycleren****Doel**

Zie fiche

Duur

30 minuten

Werkvorm

Individueel en klassikaal

Materiaal

Werkboekje, ophaalkalender, waar of niet kaarten

1

Papier en karton**Doelstellingen**

- De leerlingen kunnen de verschillende soorten afval opsommen.
- Ze kunnen verwoorden op welke manier papier wordt opgehaald.
- Ze kunnen verwoorden waarom we papier moeten sorteren.
- Ze kunnen een ophaalkalender gebruiken.
- Ze kunnen aanduiden wat ze wel en wat ze niet met de papierophaling mogen meegeven.

De leerlingen werken met **het werkboekje**.

Eerst herhaal je met de leerlingen de verschillende soorten afval. Het werkblad wordt klassikaal ingevuld. Je vertelt dat je elke soort afval apart gaat behandelen.

We beginnen met papier en karton.

Enkele richtvragen:

- Wie kan vertellen hoe de ophaling van papier en karton gebeurt?
- Kunnen we ook in het recyclagepark terecht met papier en karton?
- Wat is de belangrijkste grondstof om papier te maken?
- Wat is kringlooppapier en wat zijn er de voordelen van?

De leerlingen zoeken op de ophaalkalender wat je wel en niet bij de ophaling van papier en karton mag meegeven.

2 Glas

Doelstellingen

- De leerlingen kunnen verwoorden hoe glas wordt opgehaald.
- Ze kunnen de verschillende soorten glas opsommen.
- Ze kunnen verwoorden waarom we glas moeten sorteren.
- Ze kunnen een ophaalkalender lezen.
- Ze kunnen aanduiden wat je bij de glasophaling mag meegeven en wat niet.

Inhoud

Je stelt enkele richtvragen over de ophaling van glas.

- Hoe wordt glas opgehaald?
- Kunnen we in het recyclagepark ook met ons glasafval terecht?
- Welke soorten glas zijn er?
- Waarom sorteert men glas?
- Hoe wordt glas gemaakt?

Daarna zoeken de leerlingen in de ophaalkalender wat ze wel en niet bij de glasophaling mogen meegeven.

3

Groente-, fruit- en tuinafval (GFT)

Doelstellingen

- De leerlingen kunnen de afkorting GFT verklaren als groente-, fruit- en tuinafval.
- Ze kunnen noteren waaraan je denkt als je de afkorting GFT hoort.

Inhoud

Je noteert de afkorting GFT op het bord en de kinderen verklaren de afkorting. Tijdens een korte brainstorm noteren de leerlingen de woorden waar ze aan denken. Je vraagt de leerlingen om de verbanden tussen de woorden en GFT te verduidelijken.

Waarom Groenten, Fruit en Tuinafval sorteren?

Doelstellingen

- Verwoorden op welke manier GFT-afval wordt opgehaald.
- Verwoorden waarom we GFT-afval moeten sorteren.
- De informatie over GFT-afval op de ophaalkalender of in een folder terugvinden.
- Aanduiden wat in de GFT-container thuishoort en wat niet.

Inhoud

We bekijken klassikaal de ophaalkalender of folder over GFT en zoeken op wat er in de GFT-container thuishoort en wat niet.

De leerlingen nemen hun werkboekje, de leerkracht stelt richtvragen.

- Hoe wordt GFT-afval opgehaald?
- Kleur de container in de juiste kleur. (tekening van een container)
- Waarom sorteert je dat afval?

Iets meer over composteren

Doelstellingen

- Verwoorden wat composteren is.
- Uitleggen wat compost is.
- Uitleggen waarvoor compost wordt gebruikt.
- Ervaringen over of met composteren aan anderen meedelen.

De leerlingen vertellen over hun ervaringen met composteren. Misschien heeft er iemand thuis een compostvat, composthoop of een wormenbak? De leerlingen lezen in stilte de tekst in hun werkboekje over composteren en trachten hem aan te vullen.

Je noteert drie vragen op het bord:

- Wat is composteren?
- Wat is compost?
- Waarvoor gebruiken we compost?

De leerlingen onderstrepen in de tekst de antwoorden op de vragen. Ze worden klassikaal besproken.

4

Klein Gevaarlijk Afval (KGA)

Doelstellingen

- De leerlingen weten welke producten we als KGA beschouwen.
- Ze kunnen verwoorden waarom we KGA moeten sorteren.

Materiaal

Allerlei afvalmateriaal, de kaarten 'Wel' en 'Niet'.

De leerlingen lezen de inleidende tekst in het werkboekje. Daarna vraag je welke producten we als KGA beschouwen en waarom we KGA moeten sorteren.

Doelstellingen

- Producten aanduiden die in bij KGA horen.
- Producten aanduiden die niet bij KGA horen.

Je toont allerlei afval. Op een tafel plaats je de twee kaarten 'WEL' en 'NIET'. Je duidt een leerling aan die een product neemt. Zij of hij moet het bij de juiste kaart leggen: de wel-groep of de niet-groep. Je kan de kinderen ook ieder voor zich 'wel' of 'niet'- kaartjes laten maken. Zij kunnen dan bij elk product individueel een kaartje omhoog steken. Zo vergroot je de betrokkenheid van de klas.

We lossen de opdracht op in het werkboekje: wat hoort wel en niet bij KGA.

5 Plastic

Doelstellingen

- De leerlingen kunnen aanduiden wat in de containers voor de verschillende soorten plastic afval mag en wat niet.
- Ze kunnen uitleggen waarom we plastic moeten sorteren.

De leerlingen lossen de opdracht over flessen in het werkboekje op.

ZIE
WERK-
BLAADJE

6

Metaal

Doelstellingen

- De leerlingen kunnen aanduiden wat in de container voor metaal mag.
- Ze kunnen uitleggen waarom we metaal moeten sorteren.

De leerlingen nemen het werkblad en kruisen aan wat in de metaalcontainer mag.

7

Drankkartons

Doelstellingen

- De leerlingen kunnen aanduiden wat er in de container voor PMD mag.
- Ze kunnen uitleggen waarom we drankkartons sorteren.
- Ze kunnen aantonen dat een drankkarton of brik uit karton, plastic en metaal bestaat.

Per vier krijgen de leerlingen een leeg drankkarton. Ze knippen het door en bekijken het van naderbij: zien we de verschillende lagen van een drankkarton?

Daarna nemen ze het werkboekje en doorstrepen wat niet in de container van de drankkartons thuishoort.

niet

wel

Naam activiteit	De Grote Afvalproef
Doel	Zie tekst.
Duur	Gespreid over een periode van vier weken, telkens een kwartier.
Werkvorm	Proefondervindelijk onderzoek.
Materiaal	Een schepje, handschoenen, een plastic fles, een blaadje sla, een glazen fles, een klokhuis, een blikje, krantenpapier, lijm, nageltjes, hamer, houten plankjes, houten stokjes ...

Vier weken is eigenlijk te kort om deze proef aan te pakken. Als het mogelijk is qua timing en voorbereiding kan je ze ook over een paar maanden verspreiden.

1

Vorbereiding

Doelstellingen

- De leerlingen ervaren via een proef welke zaken composteerbaar zijn en welke niet.
- Ze treffen de nodige voorbereidingen voor de afvalproef.
- Ze maken zelf herkenningspaaltjes voor de grote afvalproef.

De leerlingen verzamelen een aantal voorwerpen. Ze stoppen ze in de grond en wekelijks graven ze ze op:

- een plastic fles
- een blaadje sla
- een glazen fles
- een klokhuis
- een blikje
- krantenpapier

Je verdeelt de leerlingen in zes groepen. Elke groepje krijgt een voorwerp. Daarna maakt elke groep een herkenningspaaltje. Je voorziet daarvoor allerlei materiaal. De leerlingen kiezen zelf hoe zij te werk gaan.

2

Observatieblad

Doelstellingen

- Het observatieblad correct invullen.
- Zijn/haar verwachtingen over de (mate van) afbraak van de voorwerpen weergeven.
- De diverse voorwerpen in de grond stoppen en de plek van een herkenningspaaltje voorzien.

Je vult samen met de leerlingen het observatieblad aan. De leerlingen vertellen over hun verwachtingen. Dan neem je al het materiaal mee naar buiten en stop je met de leerlingen de voorwerpen in de grond.

ZIE
WERK-
BLAADJE

OBSERVATIEBLAD

De grote afvalproef

STAP 1

We steken verschillende soorten afval in de grond, namelijk:

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

We zoeken een stukje grond, liefst in de schaduw, waar we de voorwerpen begraven. We voorzien de plek van herkenningspaaltjes: paaltjes met een tekening van het voorwerp. Zo vergeten we niet waar we het voorwerp hebben gestopt.

Niet vergeten:

- een spade
- handschoenen

STAP 2

Na een week graven we de voorwerpen op. We noteren op het observatieblad wat er met de voorwerpen is gebeurd.

Deze stap herhalen we een drietal weken. Op het observatieblad merken we of er bij de voorwerpen duidelijke verschillen zijn.

OBSERVATIEBLAD AFVALPROEF

naam

voorwerpen	plastic fles	blaadje sla	glazen fles	klokhuis	blikje	krantenpapier
beschrijving bij aanvang						
voorspelling na week 1						
beschrijving na week 1						
voorspelling na week 2						
beschrijving na week 2						
voorspelling na week 3						
beschrijving na week 3						
voorspelling na week 4						
beschrijving na week 4						
opmerkingen						

Naam activiteit**Bezoek Compostmeester****Doel**

- De leerlingen kennen de compostmeester van de gemeente en leren meer over zijn taken.
- De leerlingen leren over composteren.

Duur

Afhankelijk van de gemeente, ongeveer een lesuur naargelang de inhoud

Werkvorm

Gesprek met een compostmeester

Materiaal

Vragenlijst opgesteld door de leerlingen

Via de milieudienst van de gemeente kan je een compostmeester naar de klas uitnodigen.

Als er een compostmeester naar je school komt, informeer je hem eerst over het 'composteergedrag' van je school. Is er een compostbak, een compostvat ... ?

Een compostmeester heeft het onder andere over:

- wat is compost?
- hoe kunnen we composteren? (compostvat, -bak, -hoop ...)
- wat kan je composteren en wat niet?
- hoe begin je eraan? Welke verschillende lagen moet je aanbrengen?
- hoe onderhouden we compostvat, -bak, -hoop ...?

Informeer de compostmeester over wat de kinderen al over composteren hebben geleerd.

Herhaling kan nooit kwaad maar het is interessanter als de compostmeester de kinderen nieuwe dingen kan bijbrengen.

Geen betere uitleg dan een praktische demonstratie. Compostmeesters komen graag naar school om kinderen en leerkrachten daadwerkelijk te tonen hoe ze zelf kunnen composteren.

Laat je leerlingen vooraf enkele vragen noteren die ze aan de compostmeester willen stellen.

In een volgende les volgt de naverwerking van het bezoek. Je verwijst dan naar wat de compostmeester heeft gezegd en gedemonstreerd, maar je kan ook checken of de leerlingen een correct antwoord op hun eigen vragen kunnen formuleren.

Naam activiteit**Bezoek aan het recyclagepark****Doel**

- de leerlingen bezoeken een recyclagepark in de buurt
- zie ook tekst

Duur

Halve dag

Werkvorm

Begeleid bezoek

Materiaal

Werkbladen

Je kan een van de dertien recyclageparken in het werkinggebied van ILvA bezoeken. Elke gemeente, behalve Liedekerke, heeft er een op haar grondgebied. De school kan vrij kiezen welk paerk ze wil bezoeken.

Meer informatie hierover vind je op www.ilva.be

Praktische info

- Je dient je aanvraag ten minste drie weken op voorhand in via het aanvraagformulier op www.ilva.be.
- Een rondleiding is gratis en duurt ongeveer een uur.
- Een rondleiding is enkel mogelijk wanneer het park gesloten is en afhankelijk van de beschikbaarheid van de gids.
- We laten maximaal 25 leerlingen toe per rondleiding.
- Een leerkracht moet de klassen begeleiden.

Inhoud van een geleid bezoek

- Welke soorten afval kan je hier aanvoeren?
- Hoe worden de verschillende fracties gerecycleerd?
- Naar welke verwerkingsbedrijven worden de containers afgevoerd?
- Een gids neemt de groep mee langs de verschillende containers, afvalbakken en de KGA-kluis.

Het containerpark voorziet twee werkbladen:

- Een werkblad dat de leerlingen ter plaatse invullen
- Een naverwerkingsblad voor de klas

Werkblad bezoek aan het recyclagepark

Meenemen en ter plaatse invullen.

1. Hoe laat vertrekken we naar het recyclagepark?

.....

2. Wanneer komen we aan in het recyclagepark?

.....

Het recyclagepark is dus ver van school - dicht bij school (schrappen wat niet past).

3. Wat zijn de openingsuren van het recyclagepark?

.....
.....
.....
.....

4. Wie geeft ons een rondleiding?

.....

5. Schrijf 5 naambordjes over van containers

1) .....

2) .....

3) .....

4) .....

5) .....

6. Schets op de achterkant van je blad een plattegrond van het recyclagepark.

OPDRACHTEN

Zoek de container met papier en karton.
Welk huishoudelijk afval vind je in deze container?

.....

.....

.....

.....

Wat is het tussenproduct?

.....

.....

Wat maakt men allemaal van gerecycleerd papier?

.....

.....

Zoek de container met plastic.
Welk huishoudelijk afval vind je in deze container?

.....

.....

.....

Wat maakt men allemaal van gerecycleerd plastic?

.....

.....

.....

Zoek de container met glas.
Welk huishoudelijk afval vind je in deze container?

.....

.....

.....

Wat maakt men van gerecycleerd glas?

Zoek de container met metaal.
Welk huishoudelijk afval vind je in deze container?

Wat maakt men van gerecycleerd metaal?

Zoek de container met drankkartons.
Welk huishoudelijk afval vind je in deze container?

Wat maakt men van gerecycleerde drankkartons?

Werkblad bezoek aan het recyclagepark

Naverwerking in de klas

1. Hoe laat vertrokken we naar het recyclagepark?

.....

2. Hoe laat kwamen we aan in het recyclagepark?

.....

3. Hoe lang waren we onderweg?

.....

4. Wat zijn de openingsuren van het recyclagepark?

.....

.....

.....

5. Hoe lang is het recyclagepark per week open?

.....

.....

6. Wie leidde ons rond?

.....

.....

7. Schrijf 5 naambordjes over van containers

1) .....

2) .....

3) .....

4) .....

5) .....

8. Mogen we het afval uit onze grijze restcontainer naar het recyclagepark brengen?

.....

Indien niet, waarom?

.....

10. Wat zijn de voordelen van een recyclagepark?
Voor ons?

.....

Voor het milieu?

.....

.....

Sorteren om te recyclen

PAPIER EN KARTON

Welk huishoudelijk afval mag in deze container?

.....

.....

.....

Wat is het tussenproduct?

.....

.....

Wat maakt men allemaal van gerecycleerd papier?

.....

.....

.....

PLASTIC

Welk huishoudelijk afval mag in deze container?

.....
.....
.....

Wat maakt men allemaal van gerecycleerd plastic?

.....
.....
.....

GLAS

Welk huishoudelijk afval mag in deze container?

.....
.....
.....

Wat mag er absoluut niet in de glascontainer?

.....
.....
.....

Wat maakt men van gerecycleerd glas?

.....
.....
.....

METAAL

Welk huishoudelijk afval mag in deze container?

.....
.....
.....

Wat maakt men van gerecycleerd metaal?

.....
.....
.....

DRANKKARTONS

Welk huishoudelijk afval mag in deze container?

.....
.....
.....

Wat maakt men van gerecycleerde drankkartons?

.....
.....
.....

Noem drie zaken die je in het recyclagepark hebt geleerd?

.....
.....
.....

Wat vond je boeiend aan het bezoek?

.....

Naam activiteit	Verbranden en Storten
Doel	Zie fiche.
Duur	50 minuten
Werkvorm	Begrijpend lezen
Materiaal	Werkboekje, affiches van Ovam

Verbranden

Doelstellingen

- Aandachtig en in stilte de tekst lezen.

De leerlingen lezen in hun werkboekje in stilte de tekst over afvalverbranding. Ze onderstrepen de moeilijke woorden. Vervolgens voeren ze de opdracht in het werkboekje uit.

De leerlingen discussiëren met elkaar of de uitspraken waar of niet waar zijn. Een leerling die beweert dat een uitspraak waar is moet ook kunnen verantwoorden waarom hij/zij dat vindt. Op het einde overloop je de oplossingen met de leerlingen.

Storten

Doelstellingen

- In een tekst over storten schrappen wat er niet in past.
- Aan de hand van een aantal OVAM-affiches uitleggen wat je onder 'afbreekbaar' verstaat.

De tekst over storten lees je klassikaal. Je duidt telkens een andere leerling aan. Tijdens een eerste lezing wordt er nog niet geschrapt, omdat de kinderen eerst met de hele tekst kennis moeten maken. Ze krijgen enkele minuten om individueel de fouten op te zoeken en ze al in potlood te schrappen. Daarna lezen we de tekst opnieuw, je duidt dan telkens opnieuw een leerling aan die leest en we zoeken samen de te schrappen teksten.

Bij de tweede alinea over het 'afbreekbaar zijn' hang je de affiches van OVAM aan het bord. Je legt de betekenis van de affiches uit: '2 jaar effectief', '10 jaar effectief' en '20 jaar effectief'. 'Effectief' betekent dat het zeker 2, 10 of 20 jaar duurt vooraleer de natuur een bepaald product volledig heeft afgebroken, zodat het volledig is vergaan en er niets meer van overblijft.

ZIE
WERK-
BLAADJE

Het is niet omdat we afval weggooien dat we er ook vanaf zijn. Toch niet als we dat zomaar op straat of in de natuur doen. Een blikje? Het staalgedeelte ervan vergaat na 1,5 jaar. Maar vóór het aluminium weg is, zijn we allemaal 50 jaar ouder. Kauwgom? 20 tot 25 jaar. Een plastic fles? Tussen 5 en 10 jaar. Zelfs zoiets kleins als een sigarettenpeuk is doorgaans pas na 2 jaar helemaal weg. Er is maar één manier om zwerfvuil vlugger te doen verdwijnen. Ervoor zorgen dat er geen meer is. Waarvoor dank.

Vuil zwerft langer dan je denkt.

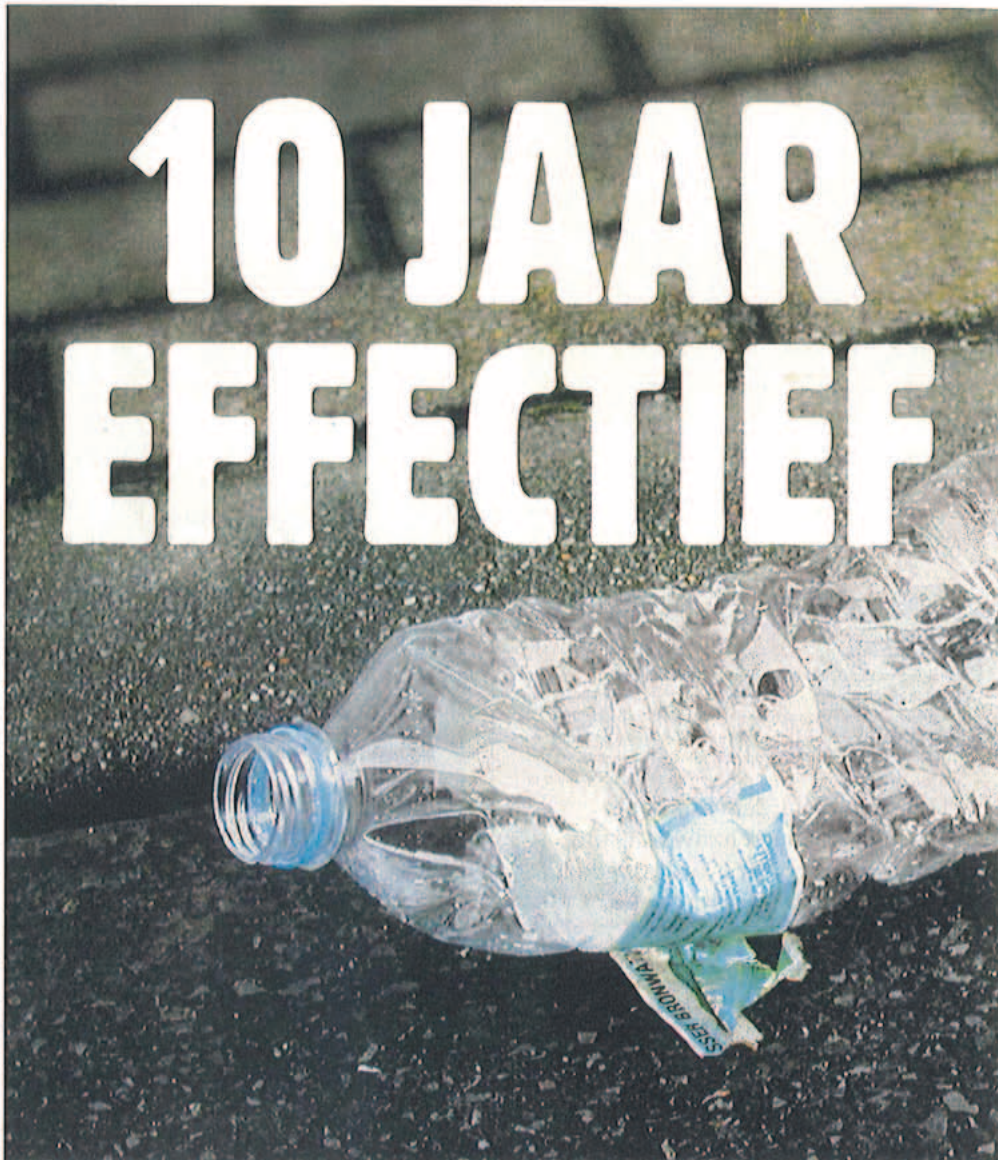

Het is niet omdat we afval weggooien dat we er ook vanaf zijn. Toch niet als we dat zomaar op straat of in de natuur doen. Een blikje? Het staalgedeelte ervan vergaat na 1,5 jaar. Maar vóór het aluminium weg is, zijn we allemaal 50 jaar ouder. Kauwgom? 20 tot 25 jaar. Een plastic fles? Tussen 5 en 10 jaar. Zelfs zoets kleins als een sigarettenpeuk is doorgaans pas na 2 jaar helemaal weg. Er is maar één manier om zwerfvuil vlugger te doen verdwijnen. Ervoor zorgen dat er geen meer is. Waarvoor dank.

Vuil zwerft langer dan je denkt.

Het is niet omdat we afval weggooien dat we er ook vanaf zijn. Toch niet als we dat zomaar op straat of in de natuur doen. Een blikje? Het staalgedeelte ervan vergaat na 1,5 jaar. Maar vóór het aluminium weg is, zijn we allemaal 50 jaar ouder. Kauwgom? 20 tot 25 jaar. Een plastic fles? Tussen 5 en 10 jaar. Zelfs zoiets kleins als een sigarettenpeuk is doorgaans pas na 2 jaar helemaal weg. Er is maar één manier om zwerfvuil vlugger te doen verdwijnen. Ervoor zorgen dat er geen meer is. Waarvoor dank.

Vuil zwerft langer dan je denkt.

Naam activiteit**Actie rond verpakkingen GREEN vzw****Doel**

- Via een campagne het afval van verpakkingen op school verminderen.
- De leerlingen bewust maken van het teveel aan verpakkingen.
- Via een meetinstrument de resultaten leren evalueren.

Duur

Afhankelijk van de keuzes

Werkvorm

Groepswerk en klassikaal

Materiaal

Afhankelijk van de keuzes

Ook last van zwaarlijvige PMD-zakken op school? Kan het ook niet met minder verpakkingen? Misschien is een campagne voor een 'afvalvriendelijke school' geen slecht idee. Voor je hiermee van start gaat, is het goed te weten waar het probleem juist zit. Daarvoor kan je eerst een telling doen. Op die manier weet je hoeveel en welk afval er de school binnenkomt. Daarna lanceer je de campagne en sensibiliseer je de leerlingen om minder verpakkingen mee naar school te nemen. Na een tweede of derde telling analyseer je de resultaten. Zo kan je de impact van de afvalcampagne meten.

1

Doe een nulmeting (bepalen van de startsituatie) om te weten hoeveel verpakkingen er op school zijn.

Als je school de vorming LABO heeft aangevraagd, kies dan een week dichtbij de vorming om die eerste telling te doen. Je kan de telling in een of meerdere klassen doen.

LABO 'Leren Afval Beheren Op School' is een gratis vorming van GREEN vzw. Je vraagt ze aan bij je intercommunale IlvA via www.ilva.be.

Maak gebruik van de tabel 'Gegevens bij het begin van het project' om de verpakkingen of het afval te tellen dat de kinderen in de school binnenbrengen. Bouw 's morgens een moment in waarop elke leerling zegt of noteert hoeveel verpakkingen/afval per verpakkingstype/type afval hij of zij heeft meegebracht. Noteer de som van alle leerlingen per klas in het juiste vakje. Het is een steekproef, dus is het niet de bedoeling te gaan moraliseren over wat wel en niet goed is. Enkel de telling is van belang.

ZIE
WERK-
BLAADJE

2

Lanceer een project over de 'afvalvriendelijke school'

Zomaar het aantal verpakkingen verminderen of verbieden kan niet. Hiervoor heb je de steun van de directie, ouderraad of leerlingenraad nodig. Toch slaagden er al heel wat scholen in de hoeveelheid verpakkingen drastisch te verminderen. Wat zijn de sleutels tot succes?

- Stimuleer de kinderen om een drinkbus en herbruikbare doosjes mee te brengen.
- Bied drankjes aan in flesjes met statiegeld in plaats van drankkartonetjes.
- Zorg dat de kinderen gemakkelijk water kunnen drinken. Denk aan een drinkwaterfonteinje op de speelplaats of bekers in de klas.
- Organiseer ludieke acties om de kinderen hiervoor te motiveren. De klas met de minste verpakkingen krijgt bijvoorbeeld een diploma of een wisselbeker die je aan een andere klas kan doorgeven. Of stapel in de eerste week al het afval op een grote hoop zodat kinderen en ouders zien over hoeveel afval het gaat. Of laat de klassen om beurten 'afvalbrigade' spelen: zij mogen dan controleren wie er een drinkfles bij heeft, wie een brikje, flesje, koek in verpakking of doosjes ...
- Communiceer met de ouders en motiveer de keuze die de school maakt.

3

Doe een tweede telling op het einde van het project.

Gebruik hiervoor de tweede tabel 'Gegevens bij het einde van het project'.
Maak de som op het einde van de week en vergelijk de twee tabellen.

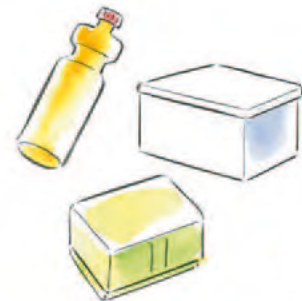

ZIE
WERK-
BLAADJE

4

Synthese

Welke conclusies kan je uit de twee tabellen afleiden?
Welke verpakkingen komen meer voor ?
Welke minder?
Zorgde de campagne voor het gewenste resultaat?
Welk bericht zou je de kinderen met dit resultaat kunnen meegeven?

Tabel in te vullen door de klas.

School, gemeente, klas en leerkracht:

Aantal klassen die deelnemen aan de telling:

Verzamel de gegevens *bij het begin*
Telling "Afvval van verpakkingen".

Kalenderweek n° . . . .

van ___/___/____ tot ___/___/_____.

Begin

Soort en hoeveelheid meegebrachte verpakkingen.	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Totaal
1. drankkartonnenetjes						
2. drank-'zakjes' (niet-recycleerbare plastic verpakking)						
3. blikjes						
4. plastic flesjes						
5. plastic koekleverpakkingen						
6. glazen flessen 'met statiegeld'						
7. drinkbus						
8. geen drankje of koekje meegebracht						

Tablet in te vullen door de klas.

School, gemeente, klas en leerkracht:

Aantal klassen die deelnemen aan de telling:

Verzamel de gegevens na het afvalproject.

Telling "Afval van verpakkingen".

Kalenderweek n° . . . .

van ___/___/_____ tot ___/___/_____.

Einde

Soort en hoeveelheid afval.	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Totaal
1. drankkartonnenfjes						
2. drank-'zakjes' (niet-recycleerbare plastic verpakking)						
3. blikjes						
4. plastic flesjes						
5. plastic koekjeverpakkingen						
6. drinkbus						
7. geen drankje of koekje meegebracht						

Naam activiteit**LABO****Doel**

De vorming LABO zet de scholen op weg naar een goed afvalbeheer. Sleutelbegrippen daarbij zijn recyclage, hergebruik en vooral het voorkomen van afval. Aan de hand van echt afval en foto's stellen de kinderen vast dat we veel afval produceren. Slecht beheerd afval bedreigt ons leefmilieu.

Duur

120 minuten

Werkvorm

Begeleide vorming

Materiaal

Werkblaadjes

Vraag de gratis LABO-vorming aan, een initiatief van Fostplus, begeleid door GREEN vzw.

Afval. Iedereen heeft er mee te maken en iedereen wil het kwijt. Maar hoe doe je dat?

LABO geeft de Vlaamse scholen een duwtje in de rug bij hun inspanningen voor een goed afvalbeheer. Zo'n duizend scholen krijgen elk jaar een medewerker van GREEN over de vloer.

Afval. Iedereen produceert het, maar hoe raken we het weer kwijt? Of beter nog: hoe voorkomen we afval? Ontdek samen met de bende van de 'Plots Afgedankte Dingen – de PAD's' - hoe we afval op school beter kunnen beheren en aan afvalpreventie kunnen doen. Via interactieve en gevarieerde werkvormen zoomen we in op de kernprincipes van de Europese afvalstrategie: rethink, reduce, reuse, repair en recycle. Ofwel: afval omdenken, verminderen, hergebruiken, herstellen en recycleren.

Aanvragen via www.labovorming.be

Naam activiteit**Geschiedenis van het afval
Oververpakking****Doel**

- De leerlingen kennen de geschiedenis van het afval en kunnen die vertellen na het lezen van een informatieve tekst.
- De leerlingen kennen het verschil tussen hoe men vroeger met afval omging en hoe het nu gebeurt.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe het komt dat wij zoveel verpakkingen gebruiken.

De leerlingen kunnen oplossingen zoeken voor het teveel aan verpakkingen.

Duur

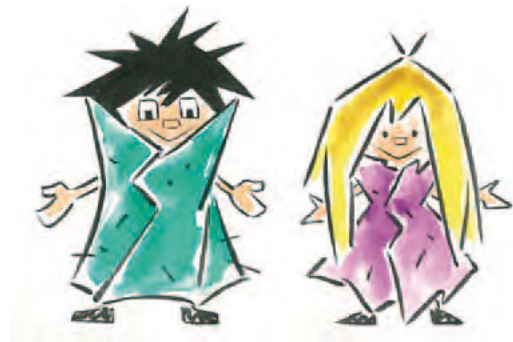
50 minuten

Werkvorm

Individueel en klassikaal + nabespreking

Materiaal

Werkboekje

1**FASE 1****Complementair groepswerk****Doelstellingen**

- Aandachtig naar een opdracht luisteren.
- Met andere leerlingen samenwerken.
- Woorden opzoeken in een woordenboek.
- De nodige informatie verzamelen.

Teksten en opdrachten voor de groepen.

- Groep 1** De geschiedenis van het afval: 1. Heel lang geleden.
Groep 2 De geschiedenis van het afval: 2. Lang geleden.
Groep 3 De geschiedenis van het afval: 3. 100 jaar tot 50 jaar geleden.
Groep 4 De geschiedenis van het afval: 4. Nu.

Je verdeelt de klas in vier groepjes. Elke groep krijgt een tekst en een werkblad. De leerkracht voorziet divers illustratief materiaal en helpt indien nodig.

2 FASE 2

Voorstellen van groepswerk

Doelstellingen

- Met andere leerlingen samenwerken.
- Aandachtig luisteren naar wat andere leerlingen vertellen.
- Elkaar informeren over wat in de groep werd doorgenomen.
- Passend prentenmateriaal tonen.

Elke groep informeert de klas over wat hij heeft gelezen over de geschiedenis van het afval. De leerlingen proberen de moeilijke woorden uit te leggen en ondersteunen hun uiteenzetting met passend beeldmateriaal. De andere leerlingen luisteren en kijken aandachtig. Achteraf kunnen ze vragen stellen. De leerkracht vult aan of verduidelijkt.

3 FASE 3

Kringgesprek over oververpakking

In de laatste tekst gaat het over verpakkingen. Het is aangewezen om op het einde van de les de leerlingen bewust te maken van het fenomeen van oververpakking. Is verpakking altijd nodig? Kan het ook anders? Je kan een aantal voorbeelden naar de klas meebrengen: een pak koekjes in een groot pak en een pak met alle koekjes apart verpakt (sommige merken verkopen identieke koeken in andere verpakkingen) of appels in plastic verpakt en losse appels.

TEKST 1

Heel lang geleden...

Heel lang geleden leefden de mensen van wat ze in de natuur vonden. Een groepje mannen, vrouwen en kinderen trokken van plek tot plek. In de buurt van een rivier vestigden ze zich voor een bepaalde tijd. De mannen gingen op jacht en visvangst en de vrouwen verzamelden vruchten en zaden. Bij de jacht doodden de mannen nooit meer dieren dan ze nodig hadden om iedereen van de stam te voeden. Als de jagers een dier hadden gedood, probeerden de vrouwen het dier voorzichtig te villen zonder de huid te scheuren. Die huid gebruikten ze om kledij, dekens of tenten van te maken. Van hardere delen maakten ze schoeisel. Bottendienden om gereedschap te vervaardigen, potten van gevlochten gras om allerlei zaken in te bewaren. In feite werd er weinig weggegooid. Wat als afval achterbleef, bestond uit natuurlijk materiaal waar de natuur geen moeite mee had om het te verwerken. Later ontdekten de mensen dat ze de gevonden zaden konden zaaien en dieren konden houden. Ze vestigden zich op een bepaalde plaats en stopten hun zwerversbestaan. De mensen bouwden hutten, de jagers werden boeren. Ook zij produceerden weinig afval. De voedselresten gaven ze aan de dieren, de uitwerpselen van de dieren werden als mest- en brandstof gebruikt. Uit gebakken klei vervaardigden ze bewaarpotten. Als die stuk waren, werden ze weggegooid en niet hergebruikt. Zo ontstonden de eerste kleine afvalhoopjes.

TEKST 2

Lang geleden...

Steeds meer mensen gingen dicht bij elkaar wonen. Zo ontstonden er dorpen en steden. Op het platteland verwerkten de dieren het afval van de mensen en de boer had ook een mesthoop. Wat niet herbruikbaar was, werd in een kuil onder de grond gestopt.

Maar niet alle mensen leefden als boer. Er waren ook pottenbakkers, wevers, smeden, enz. Vooral in de steden waren er allerlei ambachtslui. Dat betekende meer menselijke bedrijvigheid en ... meer afval!

In het midden van de veertiende eeuw was er zoveel afval dat het hinderlijk werd voor de stadsbewoners. Begrijpelijk, als je weet dat het meeste afval gewoon op straat werd gedumpt. Varkens, kippen en geiten die op straat liepen, aten de etensresten op. Maar oude gebruiksvoorwerpen, het afvalmateriaal van pottenbakkers en smeden, zelfs menselijke uitwerpselen bleven gewoon liggen. De hele stad was een groot vuilnisbelt. Er braken ziekten uit en veel mensen kregen de pest of cholera. Dat kon niet blijven duren. Er moesten maatregelen worden genomen. De steden kregen een ophaaldienst.

Het meeste afval bestond toen uit organisch materiaal zoals snij-afval van dieren en planten, voedselresten en uitwerpselen ... Dat afval werd aan de boeren verkocht die het als meststof konden gebruiken.

TEKST 3*100 JAAR GELEDEN*

Zo'n 100 jaar geleden gingen de boeren steeds meer kunstmest gebruiken. Ze hadden het afval van de stad niet meer nodig. Het stadsafval was trouwens minder vruchtbaar geworden. Het afval bevatte steeds minder menselijke uitwerpselen omdat er rioleringen werden aangelegd. Het afval van de stad werd onverkoopbaar, dus bleef men ermee zitten. Vanaf dan werd het afval gestort. Men zocht een bepaalde plek om het afval daar te storten.

50 JAAR GELEDEN

Na 1950 veranderde onze levenswijze ingrijpend. Er kwamen allerlei nieuwe producten op de markt: radio's, auto's, televisietoestellen en allerlei elektrische huishoudtoestellen. Veel nieuwe producten betekende ook veel meer afval. De voedingsproducten gaven nog niet zo veel afval. De meeste gezinnen hadden nog een eigen groentetuintje. De boodschappen gebeurden in een buurtwinkel waar de producten los werden verkocht.

TEKST 4

NU...

In supermarkten wordt alles heel mooi verpakt aangeboden. Nieuwe soorten verpakkingen zijn handig, maar lang niet altijd milieuvriendelijk. De meeste verpakkingen belanden in onze vuilniszak. We houden erg veel van nieuwe dingen en we kopen liever iets nieuws dan onze spullen helemaal te verslijten. Als iets stuk is, gooien we het weg in plaats van het te herstellen. Daardoor groeit de afvalberg enorm!

Omdat veel afval niet afbreekbaar is of omdat het veel tijd vraagt om door de natuur te worden afgebroken, slinkt de afvalberg niet meer zo vlug als vroeger. Er zitten ook nog eens heel wat giftige stoffen in ons afval die onze gezondheid en het milieu schade toebrengen.

Verbrandingsovens verbranden het afval en kunnen het snel laten verdwijnen. Honderd procent milieuvriendelijk is dat niet, ook al wordt de schadelijke rook tegenwoordig doeltreffend gezuiverd voor hij de lucht in gaat. Een restgedeelte blijft als as over en wordt nog altijd gestort. Steeds nieuwe en verbeterde technieken verwerken het afval maar zijn erg duur. Daarom blijft afval vermijden de eenvoudigste en beste oplossing. Als ja afval vermijdt moet je het niet kwijt!

Groepswerk

Deze moeilijke woorden zoeken we op...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hierover zoeken we prentenmateriaal of maken we een tekening...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Verdeel binnen je groepje wie welk stukje aan de medeleerlingen vertelt.

Naam activiteit

Rekenen

Doel

- De leerlingen kunnen berekenen hoeveel afval zij dagelijks en jaarlijks veroorzaken.
- De leerlingen kunnen het gewicht van afval bepalen en op die manier zien ze hoe de afvalberg groeit.

Duur

50 minuten

Werkvorm

Individueel en klassikaal.

Materiaal

Werkboekje rekenen, weegschaal

WERKBOEKJE Leerlingen

Wegen. Hoeveel afval produceert elke Vlaming?

Elke Vlaming produceert thuis ongeveer 545 kg afval per jaar.

Mochten we 1 kg afval per dag produceren, hoeveel zou dat op een jaar zijn?

.....
.....
.....

Produceren we per persoon meer of minder dan 1 kg afval per dag?

.....
.....
.....

Hoeveel is het verschil?

.....
.....

Hoeveel kg afval produceren we jaarlijks met onze klas?

1 ton = ... kg

Hoeveel ton afval produceren we met onze klas op een jaar?

.....
.....

Weeg 10 soorten afval op een keukenweegschaal.

Over welk afval gaat het? ..... Gewicht (in gram)

Rangschik het afval van groot naar klein.

.....

.....

.....

.....

.....

Afvalarm winkelen. In België betalen we met EURO. €

1. Vul de geldwaarden in van klein naar groot:

DE MUNTEN

1 eurocent

DE BRIEFJES

5 euro

2. Wisselen

Op ILvA-recyclageparken moet je per kilogram afval betalen. Stel dat je bij het buitenrijden precies 1 euro moet betalen.

Betaal op 5 manieren.

1 euro = ...

1 euro = ...

1 euro = ...

1 euro = ...

1 euro = ...

Vul in:

1 euro = ... stukken van 50 eurocent

1 euro = ... stukken van 20 eurocent

1 euro = ... stukken van 10 eurocent

1 euro = ... stukken van 5 eurocent

1 euro = ... stukken van 2 eurocent

1 euro = ... stukken van 1 eurocent

3. Zoek in een reclamefolder vijf producten waarvan je geen afval in de vuilnisbak moet gooien. Kleef ze met hun prijs in onderstaande tabel en teken de juiste munten en briefjes om gepast te betalen.

Ik koop..... Ik betaal gepast met zo weinig mogelijk munten en briefjes.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Als er bij deze artikelen toch afval overblijft, waar hoort het dan thuis? (vb. composthoop, recyclagepark ...)

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Afbraaktijden. We hebben geleerd dat het dikwijls enkele jaren duurt voor de natuur afval afbreekt.

Hou oud ben je nu?

.....

Hou oud zal je zijn als de natuur dit afval heeft afgebroken?

.....

afval	afbraaktijd	dan ben ik zo oud:
klokhuis van een appel	2 weken	.....
krant	enkele dagen tot 6 maanden	.....
kartonnen drinkbeker	6 maanden	.....
sigarettenpeuk	2 jaar	.....
bananenschil	1 tot 3 jaar	.....
petfles	5 tot 10 jaar	.....
plastic zak	10 tot 20 jaar	.....
kauwgom	25 jaar	.....
metalen drankblikje	50 jaar	.....
glazen fles	1 miljoen jaar	.....

Naam activiteit**Vuilnisbakkenactie****Doel**

- De vuilnisbakken in de school aantrekkelijker maken.
- De leerlingen motiveren om hun afval op de juiste manier weg te gooien.

Duur

Namiddag

Werkvorm

Kringgesprek en groepswerk

Materiaal

Allerlei knutselmateriaal

Introductie met een kringgesprek

- Welke soorten afval sorteren we op school?
- Gebeurt dat altijd op de juiste manier?
- Wat gaat er vaak fout?
- Gooien mensen op straat hun afval altijd in de vuilnisbak?
- Als ze het afval niet in de vuilnisbak gooien maar op straat, hoe noemen we dat dan? Dat noemen we zwerfvuil.
- Hoe kunnen we dat aanpakken?

We voeren met de klas actie om de leerlingen ertoe aan te zetten hun afval in de juiste vuilnisbak te gooien. We doen dit aan de hand van aantrekkelijke vuilnisbakken.

Maak met de leerlingen een overzicht van de vuilnisbakken op de speelplaats. Normaal gezien sorteren we het volgende afval:

- Restafval
- PMD
- GFT
- Papier en karton

Hoeveel vuilnisbakken staan er op de speelplaats?

Bekijk met de klas wat realistisch is. Ofwel kies je van elke soort één vuilnisbak ofwel kies je meerdere vuilnisbakken en werk je in kleinere groepjes. De keuze is aan de klas.

Verdeel de klas in groepjes. Elk groepje werkt aan een vuilnisbak.

Groep 1	Papier en karton
Groep 2	PMD
Groep 3	GFT
Groep 4	Restafval

Voor de werkwijze zijn er verschillende mogelijkheden:

- voor papier en karton, PMD kan je met dat specifieke materiaal werken;
- je kan de leerlingen ook laten knutselen en zelf dat materiaal laten maken, bv. voor GFT maken de leerlingen zelf fruit en groenten uit papier, karton of met behulp van PMD.

Tips:

- maak kartonnen borden met slogans die de leerlingen tot het juiste sorteergedrag aanzetten;
- versier de vuilnisbakken met het materiaal dat erin moet of met afbeeldingen ervan;
- maak een grote mond waarin het afval wordt gegooid;
- zorg voor duurzaam materiaal en stevige constructies die tegen een stootje kunnen.

Materiaal:

- groot karton, papier
- plastic, flessen, blikjes, drankkartons
- lege verpakkingen
- scharen, lijm, touw, verf, penselen ...

Werkmoment:

Organiseer tijdens een speeltijd een inhuldiging van de nieuwe vuilnisbakken.

Het is belangrijk dat de leerlingen de tijd krijgen om hun werkstukken aan de school te tonen en om de bedoeling ervan uit te leggen.

Evalueer na een aantal weken de werking van de vuilnisbakken.

- Letten de leerlingen op de vuilnisbakken?
- Sorteren zij hun afval beter?
- Zijn de leerlingen zich bewuster van het feit dat sorteren van afval belangrijk is? Is er meer bewustzijn op school rond sorteren en afval?

Naam activiteit**Onderzoek in de refter door de afvalbrigade
Afval voorkomen****Doel**

- De leerlingen kennen de ladder van Lansink.
- De leerlingen denken na over hun afvalgewoonten.
- De leerlingen leren nadenken over afval en hoe ze het afval in de refter kunnen vermijden.

Duur

2 keer 50 minuten

Werkvorm

Klassikaal en op onderzoek

Materiaal

Oud karton, papier, scharen, lijm, stroken papier, petten of T-shirts, textielverf

**VOORKENNIS :
De ladder van Lansink****1****De leerlingen maken zichzelf herkenbaar als afvalbrigade**

De leerlingen maken een attribuut om zichzelf als afvalbrigade herkenbaar te maken die op onderzoek uitgaat.

Voor deze opdracht kunnen de leerlingen van oud karton een bril maken die ze met een mozaïek van kleine stukjes papier versieren.

Ze kunnen ook een armband met het opschrift afvalbrigade om hun bovenarm doen.

Of ze kunnen petten of T-shirts aanschaffen waarop ze die tekst aanbrenge(n). Het ontwerp hiervoor kunnen ze zelf maken.

2

Op onderzoek in de school

De leerlingen krijgen een vragenlijst. Met deze lijst doen ze in alle klassen van de school een rondvraag.

ZIE
WERK-
BLAADJE

In de klas rekenen de leerlingen alles uit voor de totale school. Dat kunnen ze zichtbaar maken aan de hand van een tabel of een grafiek.

In een kringgesprek bespreek je met de leerlingen hun indrukken.

- Was het moeilijk ?
- Was er veel verschil ?
- Wat viel je het meeste op ?
- Hoe is je eigen gedrag ?
- Is er nog veel werk aan de winkel ?
- Hoe kan je minder afval produceren? Wat kan je zelf doen? Thuis? Op school? Je kan de kinderen hier in groepjes over laten nadenken en hun ideeën op grote flappen schrijven.
- Hoe zou jij het aanpakken als je groot bent ? Zou je voor producten met minder verpakkingen kiezen ? Wat is het gevolg van jouw keuze ?

Conclusie voor de leerkracht

Als consument, wat een kind vaak ook al is, bepaal je zelf wat je koopt. Maar die keuze heeft wel gevolgen. Dat gaat van de boer die het product produceert, tot het afval dat een product met zich meebrengt. Door bepaalde producten wel of niet te kopen kies je hoe je met het milieu omgaat. Als je geen wegwerpflessen koopt, bespaar je op het milieu. De keuze die je in de winkel maakt is dus belangrijk. Elk kind is in staat om zijn steentje bij te dragen. Hoe jonger deze boodschap aanslaat, hoe beter.

Verpakking is ook niet gratis. Afvalarm winkelen is dus ook gunstig voor je portemonnee!

Tabel

Vraag	klas	totaal aantal leerlingen	ja	nee
brooddoos				
extra papier/plastic/				
aluminiumpapier in brooddoos				
drinkbus				
plastic flesje				
brikje				
drank van de school				
fruit				
koekje in koekendoosje				
koekje in verpakking				

Naam activiteit**Surfen op het internet****Doel**

- De leerlingen kunnen zelfstandig op het internet bruikbare informatie over afval terugvinden.
- Ze weten waar ze nieuwe informatie over afval op het internet kunnen vinden.

Duur

50 minuten op om te gebruiken tijdens hoekenwerk

Werkvorm

Klassikaal, individueel, met of zonder begeleiding

Materiaal

Computer, internet

Leerlingen surfen op het internet en vinden zo (aanvullende) informatie en praktische tips. Ze oefenen in het zelf zoeken naar oplossingen. Er zijn vijf opdrachten voor de tweede graad. Interessante links en achtergrondinformatie voor de leerkracht worden apart vermeld.

VERLOOP

Er zijn verschillende mogelijkheden: klassikaal, individueel, met of zonder begeleiding ...

Achtergrondinformatie op het internet voor de leerkracht

Ondersteuning om op school te werken rond o.a. afval:

- <https://www.mosvlaanderen.be/>

Alfabetisch overzicht van alle mogelijk afval.

Heel wat uitzonderingen en twijfelgevallen staan hier opgesomd. Je vindt er ook hoe je dat afval kan voorkomen.

- <https://www.fostplus.be> of het afvalalfabet op www.ilva.be

Website van ILvA met sorteertips en informatie:

- <https://www.ilva.be>

Opdrachten voor de tweede graad:

Surf op het internet en zoek de gevraagde informatie.

1. Van welk soort afval maakt men vulling voor zitzakken of isolatiemateriaal voor vloeren? Je vindt het antwoord op www.ilva.be

Antwoord: .....

2. Waar moet je volgens het afvalalfabet van ILvA een vuile luiersorteren?

- KGA
- Hergebruiken
- PMD
- Glas
- Restafval

3. Kijk naar de volgende filmpjes en bedenk telkens twee manieren hoe jij beter met afval kan omgaan:

- Filmpje 'Afval in de bak': zoek op www.youtube.com
- .....
- .....
- Filmpje 'Zuinig met afval': zoek op www.youtube.com
- .....
- .....

Voor de leerlingen die eerder klaar zijn nog enkele interessante websites.

www.ilva.be

www.ovam.be

www.fostplus.be

WERKBOEKJE

Afval

Wat is afval?

Hoe omschrijf jij afval? Zoek het ook eens op in een woordenboek.

Waar komt al dat afval vandaan?

Elk gezin produceert afval. Elke dag gooien we lege blikjes, plastic flessen, oude kranten en etensresten weg. Wat gooien we nog allemaal weg?

Waar komt ons afval terecht?

Mag het? Kleur het bolletje **groen**.

Mag afval daar niet gedumpt worden? Kleur het bolletje **rood**.

☐ in de vuilnisbak	☐ in de papiermand	☐ op de speelplaats
☐ op straat	☐ op het recycelpark	
☐ in de GFT-container	☐ in beken en rivieren	
☐ in het bos	☐ in de restcontainer	

Al het afval dat zomaar langs de weg of in het bos rondslingert noemen we

Soms neemt de wind dat afval over grote afstanden mee. Dan is het net alsof het afval er 'rondzwerft' vb. snoeppapertjes, blikjes, kranten ...

Afval achtergelaten op plaatsen waar het niet mag, noemen we

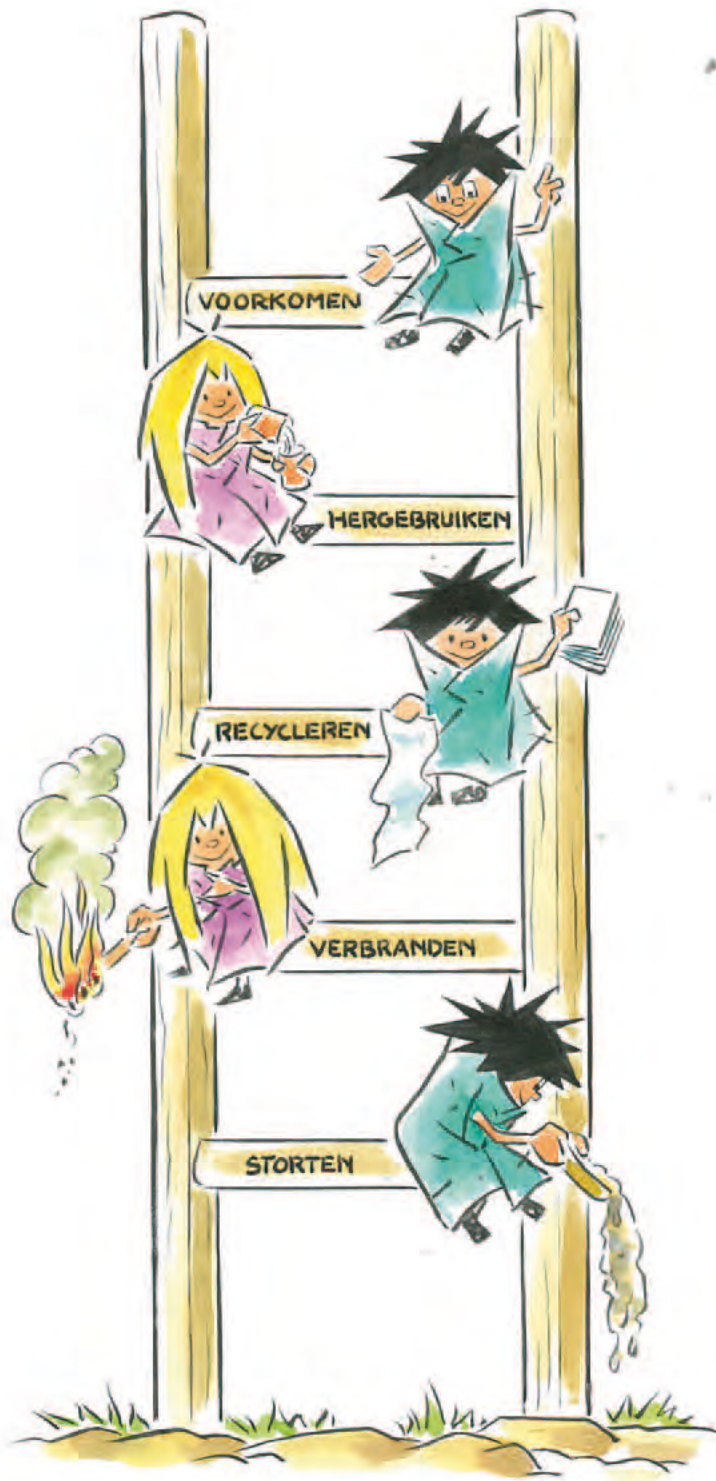
vuilniszakken, dozen met afval, zetels ...

Sluikstorters gooien hun afval op openbare plaatsen, omdat ze niet willen betalen voor het afval dat ze veroorzaken of niet de moeite willen doen om het op een reglementaire wijze aan te bieden. Het gevolg hiervan is dat de hele maatschappij en het milieu moeten opdraaien voor het asociale gedrag van deze individuen die weigeren hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Hoe zou jij reageren als je dat ziet?

☐ Ik word boos.	☐ Ik trek het mij niet aan.
☐ Ik bel de politie.	☐ Ik ruim de boel op.
☐ Ik schrijf een brief naar de burgemeester.	☐ ...

 Ladder van Lansink

Afval voorkomen

Vaak gebeurt het dat we overbodige producten kopen of zaken die niet zo stevig zijn (en dus vlug stuk zijn). Heel wat dingen kunnen zelfs niet meer worden hersteld. Op die manier groeit onze afvalberg.

Voorkom jij afval of ben jij een wegwerper? Een test!

Probeer de vraagjes eerlijk te beantwoorden en schrijf achter de vragen ja, nee of soms.

Gebruik je schrijfpapier meestal aan beide zijden? .....

Gebruik je lege dozen om iets in op te bergen? .....

Laat je kapotte schoenen herstellen? .....

Geef je etensrestjes aan de dieren? .....

Plak je een stripverhaal, dat uit elkaar valt, weer vast? .....

Gebruik je een brooddoos om je boterhammen in op te bergen? .....

Geef je kleren die voor jou te klein zijn aan anderen? .....

Neem je altijd een boodschappentas mee naar de winkel? .....

Gebruik je oplaadbare batterijen? .....

Gebruik je schoolspullen (stiften, lat ...) verscheidene jaren na elkaar? .....

Tel nu op hoeveel keer je neen hebt geantwoord.

- 0 - 3 Prima. Doe zo verder.
- 4 - 6 Het kan nog beter. Blijf je inspanssen.
- 7 - 10 Door jou wordt de afvalberg steeds hoger. Doe er wat aan.

Duid aan wie in de volgende situaties afval voorkomt.

- Bij het studeren schrijft An de beide kanten van haar blaadjes vol.
- Bea schrijft enkel op de voorzijde van de blaadjes, ze vindt dat makkelijker.
- Cindy vraagt in elke winkel een draagtas.
- Daan neemt altijd een rieten mandje mee om te winkelen.
- Evi koopt vooral voedingswaren die niet in wegwerpverpakking zitten.
- Frederik koopt altijd voorverpakte appels.
- Malika snuit haar neus altijd in papieren zakdoekjes.
- Hans gebruikt linnen zakdoeken.
- Ina stopt haar boterhammen steeds in haar brooddoos.
- Thomas verpakt zijn boterhammen in aluminiumfolie.
- Katlijn koopt altijd spuitwater in glazen flessen met statiegeld.
- Lies koopt heel vaak blikjes frisdrank.
- Laura vindt dat vliegengordijnen insecten goed buiten houden.
- Nele gebruikt een spuitbus om vliegen te verwijderen.
- Said gebruikt een vaatdoek om de tafel schoon te vegen.
- Yasmina neemt een stukje keukenrol als ze wat gemorst heeft.
- Rik koopt altijd groenten in blik.
- Sara vindt dat verse groenten gezonder zijn.
- Olivier kiepert al het keukenafval gewoon in de vuilniszak.
- Willem gebruikt al jaren een compostvat.

Heb je de vakjes gekleurd? Vergelijk dan de gekozen antwoorden met je buur. Ontdekte je wat beter kan om de afvalberg te verkleinen?

Schrijf hier enkele voorbeelden:

Wat doe ik al?

Schrijf hier enkele voorbeelden:

Wat doe ik nog niet?

Schrijf hier enkele voorbeelden:

Hergebruiken

Hergebruiken betekent dat je spullen opnieuw gebruikt die anders op de vuilnis-
hoop zouden terechtkomen. Hoe kan je hergebruiken?

- Verzamel de spullen die je niet meer nodig hebt en breng ze naar een tweede-
handswinkel of een kringloopcentrum.
- Gebruik plastic flessen als kegels voor je kegelspel.
- Koop glazen flessen met statiegeld.
- Verzamel oude kleren en schoenen voor de verkleedkoffer.
- Verzamel oude kleren en schoenen die je met inzamelacties meegeeft.
- Gebruik geschenkpapier een tweede keer.
- Gebruik de achterzijde van gebruikt papier als kladblad.
- Gebruik foto's uit tijdschriften om je oude mappen te versieren.
- Maak zelf muziekinstrumenten uit wegwerpmateriaal.
- Gebruik kranten om je schriften te kaften en cadeautjes te verpakken.

Noem 10 spullen die je naar de kringloopwinkel of de tweedehandswinkel kunt brengen.

Afval sorteren en recycleren

Enkele verschillende soorten afval zijn:

- Papier en karton
- Glas
- GFT
- KGA
- PMD
- Restafval

PAPIER EN KARTON

Papier en karton worden samen opgehaald. We zetten het buiten in kartonnen dozen of binden het samen met een touw. We kunnen er ook in het recyclagepark mee terecht.

Waarom sorteren we papier en karton?

Papier wordt van hout gemaakt. Voor 50 kg papier hebben we ongeveer 1 boom nodig. Van het opgehaalde papier en karton kunnen we nieuw papier maken: dat noemen we kringlooppapier. Ook golfkarton voor verpakkingen en toiletpapier bevat vaak gerecycleerd papier. Op die manier sneuvelen er minder bomen.

Wat mogen we meegeven? Teken een lachend 😊 gezichtje op de .

Mogen we het niet meegeven? Teken dan een boos gezichtje 😞.

oude kranten

vettig papier

tijdschriften

briefomslagen met venster

briefomslagen zonder venster

gebruikt huishoudpapier

gebruikte servetten

behangpapier

inpakpapier van de slager

gebruikte papieren zakdoekjes

GLAS

Glas wordt afzonderlijk opgehaald. In de ILvA-gemeenten wordt het opgehaald in plastic emmers of kuipen. Vroeger stonden er glasbollen op straathoeken of pleinen, maar die werden weggehaald omdat zij voor overlast zorgden (geluidshinder, sluikestorten, geurhinder, aantrekking van wespen en ander ongedierte). Met ons glas kunnen we ook in het recyclagepark terecht: wit glas, groen glas en bruin glas (beide laatste mogen samen in de bak voor gekleurd glas).

Waarom sorteren we glas?

Van het opgehaalde glas kunnen we nieuw glas maken. Dat gebeurt in de glasfabriek waar het glas wordt gesmolten om er nieuw glas van te maken.

OPDRACHT:

Wat mogen we meegeven? 😊.

Wat mogen we niet meegeven? Teken dan een boos gezichtje ☹️.

Propere glazen bokalen zonder deksel. ....

Lampen en neonbuizen. ....

Vensterglas. ....

Propere glazen flessen. ....

Kapotte drinkglazen. ....

Spiegels .....
.....

Bloempotten .....
.....

Keramik .....
.....

Porselein .....
.....

TV- of computerscherm .....
.....

Waar komt glas vandaan?

Glas wordt gemaakt van zand en een beetje kalk en soda. Dat zijn de grondstoffen. Die mengt men en smelt men bij zéér hoge temperatuur. Hiervoor is veel energie nodig. De gesmolten massa (= het warme mengsel) giet men in vormen. Zo ontstaan na afkoeling flessen, bokalen, glazen ... Als we ons glasafval sorteren en daarna recycleren, hebben we veel minder grondstoffen en energie nodig om hetzelfde glas opnieuw te produceren.

Waarom mag vlak glas of vensterglas niet in de glascontainer?

Vlak glas en vensterglas bestaan uit een ander soort glas. Als je het met verpakkingsglas vermengt, verstoort het de recyclage zodat nieuwe producten vlug barsten of breken.

GROENTEN-, FRUIT- EN TUINAFVAL (GFT)

Afval van groenten en fruit en afval uit de tuin wordt opgehaald in de GFT- containers: de 'groene containers'.

Waarom sorteren we GFT?

GFT- afval kunnen we composteren en opnieuw gebruiken als voedingsstof voor planten en grondverbetering.

Bekijk de folder van ILvA over GFT en los de opdracht op.

OPDRACHT: Wat hoort er thuis in de GFT-container? Wat mag je meegeven? Kleur de pijl **groen**. Wat mag je niet meegeven? Kleur het bolletje **rood**.

☐ de schil van een banaan	☐ luiers
☐ een theezakje	☐ grond
☐ zand	☐ verwelkte bloemen
☐ onkruid	☐ gras
☐ eierschalen	☐ kroonkurken
☐ een klokhuis	☐ kippenbeenderen
☐ koffiedik	☐ frietvet
☐ as uit de openhaard	☐ dierlijk afval
☐ kattenbakvuysel	

Iets meer over composteren... Vul de ontbrekende woorden in.

Composteren is niets anders dan een versneld, natuurlijk afbraakproces van groenten-, fruit- en tuinafval. Doordat de temperatuur bij de compostering tot 70°C oploopt, gaan allerlei bacteriën en schimmels zich sterk vermenigvuldigen. Ook heel wat bodemdiertjes als duizendpoten, pissebedden en wormen helpen daarbij. Samen met voldoende lucht en vocht zorgen ze voor een snelle afbraak van het groenten, fruit- en tuinafval. Wat overblijft is een soort aarde die naar bosgrond ruikt. Dat noemen we ..... : een soort meststof die er voor zorgt dat de grond beter wordt zodat de planten in de tuin beter groeien. Dat komt omdat het voedsel bevat voor de planten. Ook in de land- en tuinbouw gebruikt men compost.

In Vlaanderen wordt het GFT-afval meestal huis-aan-huis opgehaald. Daarnaast kan bijna iedereen met het apart ingezamelde tuinafval in het recyclagepark terecht.

Maar je kan ook thuiscomposteren! Voor de grote tuin is er de composthoop of de compostbak. Voor de kleinere tuin het compostvat of de wormenbak. Deze laatste moet je met ..... vullen.

Wat gebeurt er in een composthoop?

In zo'n composthoop wonen bacteriën, schimmels en wormen. Zij werken heel hard en maken van het tuin- en keukenafval goede tuingrond. In zo'n composthoop is het enorm warm, dat komt doordat die bacteriën, schimmels en wormen heel hard werken. Daarvan krijg je het warm, dat weten jullie.

Waarom moet er voldoende lucht zijn in de composthoop?

Wat is er goed voor de groei van bacteriën en schimmels?

warm en droog   koud en vochtig   warm en vochtig

KLEIN GEVAARLIJK AFVAL (KGA)

Onder KGA (Klein Gevaarlijk Afval) verstaan we alle afvalstoffen die niet naar de gewone huisvuilverbrandingsinstallatie mogen omdat ze schadelijk of gevaarlijk kunnen zijn. We brengen dat afval zelf naar het recyclagepark. Dan wordt het gerecycleerd of naar een speciale oven gebracht.

Gebruikte batterijen mogen in de speciale BEBAT-dozen. We vinden deze dozen in winkels en scholen. Deze batterijen worden dan gerecycleerd.

Waarom sorteren we KGA?

Sommige gevaarlijke stoffen worden gerecycleerd: motorolie wordt verwerkt tot brandstof, uit röntgenfoto's wordt zilver gehaald en uit autobatterijen lood. Als deze materialen niet zouden worden gerecycleerd, moeten ze uit onze aardbol worden gehaald. En we weten intussen dat we spaarzaam met de waardevolle materialen uit de aardbodem moeten omspringen.

Wat mag in de milieubox? Omcirkel deze zaken.

batterijen	lege verpakkingen van wasmiddel
shampoo	verfresten
toiletreiniger	vernisresten
röntgenfoto's	thermometers
olieproducten	gevaarlijke spuitbussen (vb. tegen insecten)
lege verpakkingen van afwasmiddel	spuitbus van slagroom

PLASTIC VERPAKKINGEN, METALEN VERPAKKINGEN EN DRANKKARTONS (PMD) PMD wordt in de meeste gemeenten afzonderlijk in blauwe zakken opgehaald. We kunnen PMD ook naar het recyclagepark brengen.

Een gouden regel:

sinds 2019 mogen alle plastic verpakking in de PMD-zak

De ophalers plakken een rode sticker op de zak wanneer die fout gesorteerd is en foutieve verpakkingen bevatten.

Opdracht per deelsoort PMD

Raadpleeg het afvalalfabet op www.ilva.be

1) Plastic verpakkingen Wat mag? Verbind deze zaken met de blauwe zak.

lege flessen van mineraalwater
plastic wasmanden
emmers
lege flessen van keukenolie
lege flessen van frisdrank
boterkuipjes
yoghurtbekertjes
lege flessen van azijn
lege flessen van fruitsap
plastic zakken en plasticfolie
plastic verpakking van een koekje
lege flessen van vloeibare huishouddetergenten
lege flessen van wasverzachters
lege verpakkingen van motorolie
lege flessen van shampoo
schaaltjes van vlees
plastic bakjes van fruit of groenten
een leeg zakje chips
een lege tube tandpasta

Waarom moeten we plastic verpakkingen sorteren?

Plastic wordt heel traag afgebroken in de natuur. Het gaat naar de fabriek waar het wordt gesmolten en opnieuw tot plastic wordt verwerkt (fleece truien, tuinbanken, paaltjes ...). Je kan met PMD ook naar het recyclagepark.

2) Drankkartons (brik)

Hieronder zie je een lijstje met allerlei lege verpakkingen en kartons die je in de PMD-zak kan gooien.

- lege kartons van slagroom
- lege kartons van fruitsap
- lege kartons van chocomelk
- lege kartons van melk

Waarom moeten we drankkartons sorteren?

---

3) Metaalverpakkingen

Doorstreep wat niet in de blauwe zak mag.

- drankblikjes
- lege conserven
- aluminiumfolie
- geldstukken(oude Belgische franken)
- metalen deksels van potten
- kroonkurken
- spruitbussen van cosmetica
- yoghurtbekertjes
- aluminiumbakjes van bv lasagne
- spruitbussen van voedingsmiddelen
- isomo

Waarom moeten we metaalverpakkingen sorteren?

AFVAL VERBRANDEN

Als we ons huisvuil verbranden, zijn we er op het eerst gezicht van verlost. Toch zijn er aan afvalverbranding heel wat nadelen verbonden. Denk maar aan de vuile rook. Als je afval zomaar verbrandt, komen er heel wat vuile deeltjes in de lucht. Afval verbranden mag alleen in een huisvuilverbrandingsinstallatie. Vroeger zorgden die verbrandingsinstallaties voor heel wat luchtvervuiling. Maar gelukkig zijn de nieuwe installaties voorzien van een filter. Die filter haalt de vuile deeltjes uit de rook.

De warmte-energie die bij de verbranding ontstaat gaat ook niet verloren. Deze energie gebruikt men om gebouwen te verwarmen of om elektriciteit te produceren.

Afval verbranden zoals het hoort is een goede oplossing, maar de beste oplossing is nog altijd ervoor te zorgen dat het afval nooit ontstaat.

Orden de letters tussen haakjes tot een woord in verband met verbranding en duid aan of de uitspraak waar of niet waar is.

Door de (lteifr) ..... in de verbrandingsinstallatie is er meer luchtvervuiling dan vroeger.
waar/niet waar

De (rmwtea-reniege) ..... die tijdens de verbranding ontstaat laat men zomaar ontsnappen.
waar/niet waar

Afval (avnrebenrd) ..... is de beste oplossing voor ons afval.
waar/niet waar

AFVAL STORTEN

Lees de tekst en schrap wat niet past.

Storten was tot eind jaren '90 van de vorige eeuw de meest gebruikte oplossing voor afval. Dat is intussen niet meer zo en bovendien zijn er belangrijke voordelen/nadelen aan verbonden:

Storten neemt veel/weinig plaats in. Als wij er dus voor zorgen dat er minder afval ontstaat en er dus minder plaats nodig is voor stortplaatsen, hebben we meer plaats voor woonwijken, bossen of speelpleinen.

We storten almaar meer afval dat door de natuur wel/niet afbreekbaar is... Plastic afval bijvoorbeeld is door de natuur wel/niet afbreekbaar. Dat wil dus zeggen dat een plastic fles die je op de grond laat liggen jaren later nog altijd een plastic fles zal zijn. GFT is wel/niet door de natuur afbreekbaar. Al na enkele maanden blijft er niks meer van over.

Vroeger gooide men op een stortplaats alles letterlijk op een hoop. Kan je je inbeelden wat voor een stinkende smeerboel dat was? Heel wat ongedierte, zoals insecten, muizen en ratten kwamen er op af. Schadelijke stoffen konden in de grond en het water doordringen. Dat betekende dus een gevaar/geen gevaar voor ons milieu.

Ons huishoudelijk afval wordt vandaag nog wel/niet meer gestort. Er zijn andere en betere opties als je naar de ladder van Lansink kijkt. Ook verbranden is niet langer de beste oplossing. Voor onze gezondheid en de natuur is de beste oplossing om zo veel mogelijk afval te vermijden.